

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.7>

Д. В. Бондар

кандидат наук з державного управління,
ректор
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В США

Наукова публікація присвячена дослідженню досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США.

Зазначається, що органи публічної адміністрації США мають багаторічний досвід координації діяльності щодо ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, що зумовлено як географічними факторами, так і щільністю населення, яке проживає на відповідних територіях. Головним органом з питань запобігання та ліквідації наслідків природних і техногенних катастроф в США є Федеральне агентство з управління надзвичайними ситуаціями – FEMA (Federal Emergency Management Agency), яке координує діяльність органів цивільної оборони, федеральних міністерств та відомств (міністерств енергетики, транспорту тощо) і підприємств приватного сектору, а також забезпечує підготовку кадрів, навчання населення та поширення інформації з питань реагування на надзвичайні ситуації.

Акцентується увага на тому, що головним завданням FEMA є координація діяльності органів публічної адміністрації щодо своєчасного реагування на надзвичайні ситуації та оперативної ліквідації їх негативних наслідків, а також акумулювання інформації про надзвичайні ситуації, що забезпечується засобами комунікації з використанням новітніх інноваційних інформаційних технологій (швидкісного оптоволоконного зв'язку, захищеного серверного обладнання, хмарних технологій, можливостей соціальних мереж та месенджерів, технології штучного інтелекту тощо).

Формулюється висновок про доцільність запозичення позитивного досвіду органів публічної адміністрації США в частині адміністративно-правової регламентації діяльності у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Зокрема, до позитивного досвіду віднесено розробку та реалізацію FEMA Федерального плану, який є головним актом у процесі реагування на надзвичайну ситуацію та ліквідації її наслідків. Аналогом такого плану в Україні є План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223. Також позитивним є досвід побудови структури та організації діяльності Федерального агентства з управління надзвичайними ситуаціями (FEMA), зокрема його функції щодо адміністрування та координації діяльності інших органів публічної адміністрації у вказаній сфері суспільних відносин. Вартими запозичення, зокрема, є структура та зміст офіційного сайту FEMA, який містить детальну інформацію як для суб'єктів владних повноважень, так і для громадян щодо організації цивільного захисту населення та територій США від надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: зарубіжний досвід, правове регулювання, інформаційні технології, безпека життєдіяльності, надзвичайна ситуація, штучний інтелект, цивільний захист, публічне управління, ліквідація, координація.

Актуальність теми. Дослідження перспективних напрямів удосконалення національного законодавства у сфері адміністративно-правового регулювання забезпечення безпеки життєдіяльності, включаючи використання інноваційних інформаційних технологій, включає обов'язковий аналіз зарубіжного досвіду, адже цивілізовані зарубіжні країни пройшли довгий шлях формування національних систем цивільного захисту та забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому.

Однією з найбільш розвинутих в технологічному плані країн є США, адже саме у США зародилася технологія Інтернет і органи публічної адміністрації приділяють максимальну увагу розвитку електронного урядування, цифровізації системи публічного управління в цілому.

Крім того, США в силу географічних факторів та масштабів країни достатньо часто потерпають від різноманітних природних катаклізмів, що потребує від органів публічної адміністрації підтримки рівня максимальної готовності відповідних служб для оперативного реагування на надзвичайні ситуації та високого рівня координації всіх сил та засобів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Україна тісно взаємодіє із США на всіх напрямках забезпечення національної безпеки, тому дослідження досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США має як теоретичне, так і практичне значення з метою виокремлення позитивного зарубіжного досвіду у вказаній сфері суспільних відносин та визначення доцільності та необхідності його імплементації в національне адміністративне законодавство та юридичну практику.

Питанням забезпечення безпеки життєдіяльності приділяють увагу науковці різних спеціальностей, зокрема фахівці у сферах природничих, технічних, гуманітарних наук. З останніх досліджень присвячених вказаній тематиці варто виділити роботи таких відомих науковців як Ф. Апшай, Т. Гринюк, К. Марченко, О. Оришака, О. Остапенко, О. Халак, О. Хитра, О. Чекрыгін та інші дослідники.

Правове регулювання використання інформаційних технологій (цифровізації) у різних сферах суспільного життя досліджували такі відомі науковці як М. Бабик, В. Бевзенко, Д. Біленька, О. Берназюк, М. Віхляєв, О. Гунбіна, К. Дубова, С. Єсімов, Т. Ковальова, Т. Коломоець, О. Комаров, А. Комзюк, А. Краковська, І. Лопушинський, К. Оксютенко, А. Омельченко, М. Серебро, Р. Стефанчук, І. Тищенко та інші.

Проте, досвід адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США ще не був предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США.

Методологія даної публікації традиційно об'єднує три групи методів наукового пошуку. Першу групу складають філософські методи дослідження, а саме, метод діалектики, його закони та прийоми, а також метод метафізики. Серед загальнонаукових методів дослідження (друга група методів) більшою мірою застосовуються прийоми логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння), системний та структурно-функціональний методи. Третю групу складають спеціально-юридичні методи дослідження, серед яких більшою мірою застосовується методологія порівняльного правознавства, а також формально-юридичний метод та метод юридичного моделювання.

Враховуючи тему публікації, в процесі даного дослідження також активно застосовуються цивілізаційний, телеологічний та синергетичний наукові підходи.

Результати дослідження. В сучасному глобалізованому, високотехнологічному та цифровізованому світі люди все більше стикаються із новими викликами та загрозами природного та техногенного характеру. Теорія глобального потепління не є абсолютно доведеною, проте наслідки життєдіяльності людини, зокрема, активного розвитку високотехнологічного виробництва, є очевидними. Збільшення викидів парникових газів призводить до збільшення середньої температури на планеті та посилення потужності природних катаклізмів, які стають причиною виникнення надзвичайних ситуацій, тобто порушення нормальних умов життєдіяльності населення відповідних територій. Так загальновідомими є останні наслідки руйнівних лісових пожеж, ураганів, зокрема і на території США.

Вищезазначене обумовлює необхідність посилення уваги органів публічної адміністрації до системи забезпечення життєдіяльності, яка включає систему цивільного захисту населення від надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

США є одним із світових лідерів у розвитку високотехнологічного виробництва та цифро-

візації суспільного життя. Водночас саме на території США останнім часом спостерігається збільшення кількості надзвичайних ситуацій, які зумовлені причинами природного та техногенного характеру. Отже, відповідні органи публічної адміністрації США набувають всебічного досвіду у сфері ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

Так, І. Процин зазначає, що щодо закордонного досвіду в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру, то найбільшої уваги заслуговує досвід США – країни, в якій масштабні катастрофи природного характеру трапляються досить часто, на густонаселених територіях [1, с. 96].

Головним органом з питань запобігання та ліквідації наслідків природних і техногенних катастроф в США є FEMA (Federal Emergency Management Agency), яке створено у 1997 році. Воно координує діяльність органів цивільної оборони, федеральних міністерств та відомств (міністерств енергетики, транспорту та ін.) і підприємств приватного сектору, а також забезпечує підготовку кадрів, навчання населення та поширення інформації з питань реагування на надзвичайні ситуації, проведення науково-дослідних робіт, контроль за використанням електронних засобів масової інформації в період надзвичайного стану, взаємодію зі збройними силами [1, с. 96; 2].

Як зазначено на офіційному веб-сайті FEMA, у Федеральному агентстві з управління надзвичайними ситуаціями (FEMA) працює понад 20 000 людей по всій країні. Штаб-квартира у Вашингтоні, округ Колумбія, має 10 регіональних офісів по всій країні. FEMA використовує величезний потенціал для координації в рамках федерального уряду, щоб переконатися, що Америка готова до катастроф і реагує на них [3].

Місія FEMA полягає в тому, щоб допомогти людям до, під час і після катастроф. Цілі та завдання FEMA, викладені в Стратегічному плані на 2022-2026 роки, покликані забезпечити успіх агентства, спільноти з управління надзвичайними ситуаціями. План окреслює три сміливі амбітні цілі для вирішення цього завдання:

- впроваджувати справедливість як основу управління надзвичайними ситуаціями;
- очолювати всю спільноту в боротьбі зі змінами клімату;
- підтримувати готовність FEMA та підготовлену націю [3].

Слід відзначити, що важливу роль в координації діяльності регіональних офісів FEMA віді-

грають новітні інформаційні технології. Зокрема на вказаному офіційному сайті FEMA доступна всебічна інформація про діяльність агентства, освітні програми, останні надзвичайні події (ситуації) та заходи реагування на них, Стратегічний план на FEMA на 2022-2026 роки, інформація про основні ризики природного та техногенного характеру та заходи щодо їх своєчасного виявлення та запобігання негативним наслідкам тощо.

Акумулявання інформації про надзвичайні ситуації забезпечується засобами комунікації з використанням новітніх інноваційних інформаційних технологій: швидкісного оптоволоконного зв'язку, захищеного серверного обладнання, хмарних технологій, можливостей соціальних мереж та месенджерів, технології штучного інтелекту тощо.

Комплексний характер системи державного управління США щодо надзвичайних ситуацій відображають наступні принципи: координація діяльності органів управління, що відповідальні за підготовку і протидію надзвичайним ситуаціям, з боку однієї особи (директора FEMA), підлеглої безпосередньо президенту США; подвійне призначення, тобто об'єктами управління є надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу, а суб'єктами управління – цивільні та військові організації; надзвичайні повноваження відповідних органів управління повинні бути продовженням їх звичайних, повсякденних функцій там, де це можливо; взаємозв'язок між всіма фазами (функціями) управління [1, с. 96; 4, с. 275].

Реалізація зазначених принципів в США дозволила побудувати ефективну систему цивільного захисту населення та територій від надзвичайних подій природного та техногенного характеру.

В. Панфілов зазначає, що комплексний характер державної системи управління щодо надзвичайних ситуацій, захисту населення від техногенних аварій та катастроф у США проявляється у створенні всеохоплюючої системи федерального законодавства, що регулює практично всі етапи розвитку техногенно-екологічної безпеки [5, с. 30].

Особливість правового регулювання суспільних відносин в США як федеративній державі обумовлює наявність двох рівнів законодавства: федерального та законодавства штатів. Проте, враховуючи особливе значення для суспільства правової регламентації організації цивільного захисту, ключові питання техногенно-екологіч-

ної безпеки, тобто захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру вирішуються на рівні саме федерального законодавства.

Р. Приходько та О. Яценко акцентують увагу на тому факті, що у системі адміністративно-правового регулювання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у США має місце розподілення функцій і повноважень (FEMA виконує лише частину з них, консолідуючи зусилля органів державного управління, що здійснюють іншу частину обов'язків). Так, питаннями прогнозування й оцінки ризику надзвичайних ситуацій займається Національна служба погоди, ризику повені – Національна адміністрація по океанографії і метеорології; ризику землетрусів – Національний науковий фонд та геологічна служба США; розробкою стандартів і нормативів будівництва укріплювальних споруд – Інженерні війська США та Національне бюро стандартів. Відповідно, через вищезазначені органи FEMA отримує повідомлення про катастрофи. Також аналогічна інформація надходить з правоохоронних органів, оперативного центру комісії з атомного законодавства, місцевого оперативного центру з питань надзвичайних ситуацій, агентства новин США [4, с. 276-277].

Таким чином, головним завданням FEMA є саме координація діяльності органів публічної адміністрації щодо своєчасного реагування на надзвичайні ситуації та оперативної ліквідації їх негативних наслідків, а також акумулювання інформації про надзвичайні ситуації, що забезпечується засобами комунікації з використанням інноваційних інформаційних технологій (швидкісного оптоволоконного зв'язку, серверного обладнання, хмарних технологій, можливостей соціальних мереж та месенджерів тощо).

Після отримання першого повідомлення про катастрофу, FEMA через національний центр координації надзвичайних ситуацій повідомляє свої філії і регіональні офіси, а також групу надання допомоги при катастрофах і бригаду невідкладного забезпечення. Отримавши підтвердження про розмір руйнувань і людських жертв від губернатора постраждалого штату, директор FEMA направляє запит до Білого дому про оголошення в районах, які зазнали ураження, надзвичайного стану і введення в дію Федерального плану [4, с. 277].

На підставі подання FEMA і петиції губернатора Президент США видає спеціальний указ про введення надзвичайного стану і надання

федеральної допомоги штату (штатам), який постраждав. Лише у виняткових випадках згідно з законодавством Президент може ввести надзвичайний стан у штаті без петиції губернатора. Після цього FEMA посилає у зону лиха свого координатора, даючи вказівки щодо розгортання формувань і установ в осередку та за його межами. У відповідності з Федеральним планом та конкретними заявками постраждалих штатів головні відомства й агентства спрямовують виділені сили і засоби для ліквідації наслідків катастрофи (після їх коригування на центральному рівні). FEMA здійснює фінансове відшкодування витрат на ліквідацію катастрофи відповідно до законодавства (Financial Management Annex and Regulations in 44 CFR part 206). Подальша робота здійснюється при прямому контакті штаб-квартири FEMA зі своїми регіональними офісами, федерального координатора з координаторами штатів, національних міністерств і агентств зі своїми відділами і філіями у постраждалих штатах. Крім того, здійснюється співробітництво FEMA з усіма головними відомствами (міністерствами, агентствами) і основними формуваннями, що працюють в осередку [4, с. 277].

О. Сохін справедливо зазначає, що в окресленій системі позитивним моментом є визначення субординації, розподіл обов'язків усіх організацій-учасників і визначення механізму їх взаємодії. Певним недоліком, на його думку, можна вважати надто велику кількість міністерств, відомств, агентств, установ і тимчасових формувань, які беруть участь у ліквідації наслідків катастрофи [6, с. 32].

Проте вказаний недолік цілком компенсується координаційними зусиллями FEMA, що діє у відповідності до єдиного Федерального плану.

В. Доманський зазначає, що, оскільки питання про взаємодію органів в США повинні розв'язувати задовго до інциденту, у Портленді створено групу розвитку і планування, яка співпрацює з представниками промислових підприємств і добровільних формувань [7, с. 31].

Зазначений позитивний досвід вартий запозичення та імплементації в національне законодавство та юридичну практику, адже в умовах ринкової економіки та розвинутого громадянського суспільства представники промислових підприємств, підприємці в цілому та добровільні формування повинні бути однією з основних ланок загальнодержавної системи цивільного

захисту, адже вони максимально наближені до місць потенційного виникнення надзвичайних ситуацій та здатні вчинити першочергові (невідкладні) дії щодо ліквідації надзвичайної ситуації та локалізації її наслідків.

Ключовою є також ефективна комунікація з представниками промислових підприємств і добровільних формувань, яку доцільно здійснювати із використанням новітніх інформаційних технологій, що дозволить оперативно реагувати на виникнення чи загрозу виникнення надзвичайної ситуації.

Разом із тим, форми та методи адміністративно-правового регулювання зазначеною сферою в США, на думку Р. Приходько та О. Яценко, надто громіздкі та важко керовані з єдиного центру, втім у такому регулюванні захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій є також позитивні моменти, а саме: FEMA керується тільки одним Федеральним планом, який є головним актом у процесі реагування на надзвичайну ситуацію та ліквідацію її наслідків. За результатами проведеного дослідження науковці запропонували розробити найбільш загальний національний план реагування на надзвичайні ситуації різного характеру, в якому прописати – які міністерства та відомства будуть брати участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру. І лише на підставі загального плану розробляти плани для окремих районів, з урахуванням їх особливостей [4, с. 277-278].

Таким чином, загальний федеральний план реагування на надзвичайні ситуації різного характеру дозволяє оперативно розробляти актуальні плани реагування на конкретну надзвичайну ситуацію на регіональному або на загальнодержавному рівні.

Не менш важливе значення для подолання наслідків надзвичайних ситуацій мають програми, які спрямовані на захист прав і свобод громадян в умовах надзвичайної ситуації.

Б. Данилишин зазначає, що в США існують програми соціального захисту громадян шляхом надання субсидій, компенсацій, матеріальної, фінансової, медичної, гуманітарної та іншої допомоги, що сприяє нормалізації обстановки в районах надзвичайної ситуації. У законодавчому полі США чинними є «Закон про компенсацію збитків від великих аварій на АЕС», «Закон про охорону здоров'я та техніку безпеки на вугільних шахтах», «Закон про безпеку на виробництві та охорону здоров'я в гірничій справі» [8, с. 222].

Отже, система забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у США має належну правову основу на рівні федерального законодавства. І вже на основі федеральних законів розробляється федеральний план реагування на надзвичайні ситуації.

Так, головною метою агентства (FEMA) є розробка комплексної системи заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Ця система включає розробку форм та методів, стратегії однаково придатної для управління країною як при стихійних лихах, так і техногенних аварій антропогенного походження та, крім того, інтеграцію дій на рівні штатів і місцевих органів влади. І саме під егідою агентства розроблений і затверджений Федеральний план заходів стосовно ліквідації осередків катастроф (The Federal Response Plan), де закріплені принципи, організаційні структури та стратегія управління країною як при стихійних лихах, так і при аварійних ситуаціях техногенного характеру. У підготовці цього плану брали участь 27 міністерств, агенств і комітетів національного рівня. План вводиться в дію відповідно до законодавчого акту Роберта Стаффорда про надання допомоги при надзвичайних ситуаціях (щодо невідкладної допомоги при катастрофах) [9]. На підставі загального Федерального плану складаються відомчі, регіональні та місцеві плани невідкладних заходів. Крім того, визначаються механізми реалізації різних видів допомоги постраждалому штату. У разі виникнення декількох надзвичайних ситуацій у різних штатах вводиться в дію план одночасного надання допомоги штатам, що постраждали (Multi-State Response Operations) [6, с. 31].

Вищевказаний досвід США щодо розробки та реалізації єдиного Федерального плану реагування на надзвичайні ситуації запозичений національними органами публічної адміністрації та імплементований в національне законодавство та відповідну юридичну практику. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223 затверджено План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня [10].

Зазначений План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня розроблено для впровадження та координації дій органів державної влади України, органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання, спрямованих на ліквідацію наслідків та надання допо-

моги постраждалим, у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації [10].

Ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру у США займаються громади та органи влади населених пунктів, адміністративних територій, штатів. У випадках, коли місцева громада, адміністративна територія чи навіть штат не в силах протидіяти надзвичайній ситуації, терміново запрошується допомога Федерального Уряду і починає діяти Національна система захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій. На державному рівні дії системи детально плануються у Плані федерального реагування, а на регіональному – дії, сплановані у Планах реагування конкретного штату, регіону, району. Концепція реалізації Планів полягає в тому, що при надзвичайних ситуаціях після отримання інформації з місця катастрофи, негайно вступає в дію Регіональний план. До місця катастрофи висувуються регіональні мобільні елементи реагування: пожежники, поліція, бригади швидкої медичної допомоги, які формують біля місця катастрофи командний пункт. Починається виконання обов'язків рятувальниками кожного напрямку і водночас детальна розвідка наслідків катастрофи та її поширення. Інформація подається в центр зв'язку, дається оцінка обставин, розміру санітарних втрат, стану небезпеки для населення і перші прогнози щодо потреб додаткових сил. За необхідності губернатор штату направляє сили та засоби, які він має згідно з Регіональним планом, доповідає про катастрофу та її наслідки Федеральному агентству боротьби з надзвичайними ситуаціями і за необхідності просить допомоги. Федеральний уряд в цьому разі негайно приймає відповідальність за управління всіма діями щодо реагування на катастрофу і вводить в дію Федеральний план [1, с. 96; 2].

О. Сохін зазначає, що федеральний план передбачає надання допомоги, спрямованої, насамперед, на порятунок життя людей, захист установ громадської охорони здоров'я і власності, забезпечення національної безпеки. Він не стосується будівництва житла, позик і грантів, наданих окремим громадянам і місцевій адміністрації для остаточної ліквідації наслідків катастрофи [1, с. 96-97; 6, с. 31-32].

Отже, адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США здійснюється як на рівні федерального законодавства, так і на рівні законодавства штатів. Ключовим

органом публічної адміністрації, який здійснює нормотворчу діяльність у вказаній сфері суспільних відносин є Федеральне агентство з управління надзвичайними ситуаціями – FEMA (Federal Emergency Management Agency), яке координує діяльність органів цивільної оборони, федеральних міністерств та відомств (міністерств енергетики, транспорту тощо) і підприємств приватного сектору, а також забезпечує підготовку кадрів, навчання населення та поширення інформації з питань реагування на надзвичайні ситуації.

Висновки. Проведене дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в США дає підстави сформулювати висновок про можливість та доцільність запозичення позитивного досвіду органів публічної адміністрації США в частині адміністративно-правової регламентації діяльності у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Зокрема, до позитивного досвіду слід віднести розробку та реалізацію FEMA Федерального плану, який є головним актом у процесі реагування на надзвичайну ситуацію та ліквідацію її наслідків. Також позитивним є досвід побудови структури та організації діяльності Федерального агентства з управління надзвичайними ситуаціями (FEMA), зокрема його функції щодо адміністрування та координації діяльності інших органів публічної адміністрації у вказаній сфері суспільних відносин.

Варто запозичити, зокрема, структуру та зміст офіційного сайту FEMA, який містить детальну інформацію як для суб'єктів владних повноважень, так і для громадян щодо організації цивільного захисту населення та територій США від надзвичайних ситуацій.

На увагу заслуговує також досвід FEMA у сфері координації діяльності органів публічної адміністрації щодо своєчасного реагування на надзвичайні ситуації та оперативної ліквідації їх негативних наслідків, а також акумулювання інформації про надзвичайні ситуації, що забезпечується засобами комунікації з використанням новітніх інноваційних інформаційних технологій (швидкісного оптоволоконного зв'язку, захищеного серверного обладнання, хмарних технологій, можливостей соціальних мереж та месенджерів, технології штучного інтелекту тощо).

Позитивний досвід США щодо розробки та реалізації федерального плану реагування на

надзвичайні ситуації імплементовано в національне законодавство на рівні постанови Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223 «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня», що дозволяє національним органам публічної адміністрації оперативно реагувати на надзвичайні ситуації.

Перспективність подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю дослідження позитивного досвіду США щодо правової регламентації та практичного функціонування механізму залучення представників приватного сектору економіки та добровольців для ліквідації надзвичайних подій та їх наслідків.

Список використаної літератури:

1. Процин І. Аналіз закордонного досвіду із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. *Збірник наукових праць Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України «Надзвичайні ситуації: попередження та ліквідація»*. 2021. № 2. Т. 5. С. 95-100.
2. Мороз Є.Д., Близнюк М.Д., Печиборщ В.П., Михайловський М.М., Кушнір В.А., Вороненко В.В. Досвід організації екстреної медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях у США та розвинених державах світу. *Український медичний часопис*. 2018. № 4 (126). Т. 2. С. 9-12. URL: <https://www.umj.com.ua/article/129631/>
3. Federal Emergency Management Agency (FEMA). URL: <https://www.fema.gov/about> (дата звернення: 05.10.2024).
4. Приходько Р., Ященко О. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2016. Вип. 2. С. 272-282.
5. Панфілов В. Система державного правового управління: запобігання техногенно-екологічній небезпеці (законодавча практика США). *Юридичний вісник України*. 1999. 28 жовт. – 3 лист. С. 30–32.
6. Сохін О. Взаємодія рятувальних служб США. *Надзвичайна ситуація*. 2000. № 3. С. 31-32.
7. Доманський В.А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2004. 258 с.
8. Данилишин Б.М. Природно-техногенні катастрофи: проблеми економічного аналізу та управління. НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. К.: ЗАТ «Нічлава», 2001. 259 с.
9. Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act, as amended by Public Law 106-390, October 30, 2000. URL: <http://www.disastersrus.org/fema/stafact.htm> (дата звернення: 05.10.2024).
10. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня: постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223. Дата оновлення: 03.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-p#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

Bondar D. V. Features of administrative and legal regulation in the sphere of ensuring life safety and civil defense in the USA

The scientific publication is devoted to the study of the experience of administrative and legal regulation in the field of ensuring the safety of life and civil protection in the USA.

It is noted that the public administration bodies of the USA have many years of experience in coordinating activities to eliminate emergencies of a natural and man-made nature, which is due to both geographical factors and the density of the population living in the relevant territories. The main body for the prevention and elimination of the consequences of natural and man-made disasters in the USA is the Federal Emergency Management Agency – FEMA, which coordinates the activities of civil defense bodies, federal ministries and departments (ministries of energy, transport, etc.) and private sector enterprises, and also provides training, education of the population and dissemination of information on emergency response.

The emphasis is placed on the fact that the main task of FEMA is to coordinate the activities of public administration bodies in terms of timely response to emergencies and prompt elimination of their negative consequences, as well as the accumulation of information about emergencies, which is provided by means of communication using the latest innovative information technologies (high-speed fiber optic communication, secure server equipment, cloud technologies, the capabilities of social networks and messengers, artificial intelligence technologies).

A conclusion is formulated on the expediency of borrowing the positive experience of US public administration bodies in terms of administrative and legal regulation of activities in the field of civil

protection of the population and territories from emergencies. In particular, the development and implementation of the FEMA Federal Plan, which is the main act in the process of responding to an emergency and eliminating its consequences, is included in the positive experience. An analogue of such a plan in Ukraine is the State-level Emergency Response Plan, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 14, 2018 No. 223. Also positive is the experience of building the structure and organization of the activities of the Federal Emergency Management Agency (FEMA), in particular its functions of administration and coordination of the activities of other public administration bodies in the specified sphere of public relations. It is worth borrowing, in particular, the structure and content of the official FEMA website, which contains detailed information for both government officials and citizens on the organization of civil protection of the population and territories of the United States from emergencies.

Key words: *foreign experience, legal regulation, information technologies, life safety, emergency, artificial intelligence, civil protection, public administration, liquidation, coordination.*